

## نقش زنان در آماده سازی جامعه برای ظهور

طاهره احمدلو<sup>۱</sup>

### چکیده

همه انسان‌ها در برابر امام زمان خود مسئول بوده و در بسترسازی برای ظهور آن حضرت وظایفی را بر عهده دارند. زنان علاوه بر نقش عمومی که همه انسان‌ها بر عهده دارند، می‌توانند در مواردی به شکل خاص ایفای نقش داشته و زمینه‌های ظهور را فراهم کنند و این مسئله، اهمیت نقش زنان را در بسترسازی ظهور روشن می‌کند. برای رسیدن به این امر، شناخت جایگاه زن در ابعاد گوناگون لازم است تا بتوان در سایه آن به نحوه تأثیرگذاری زن در ابعاد گوناگون مشغول شد. پژوهش حاضر به شیوه توصیفی-تحلیلی بوده و به نقش زنان در آماده سازی جامعه برای ظهور و همچنین تاثیر فعالیت های آنها در حیطه فردی، اجتماعی و خانوادگی در بستر سازی ظهور را بررسی میکند. با استفاده از منابع در دسترس ابتدا جایگاه زنان در جامعه اسلامی و همچنین جایگاه آنها در عصر مهدویت بیان شده و سپس مسئولیتهای زنان در ابعاد، فردی، خانوادگی و اجتماعی در زمینه سازی قیام دولت کریمه مهدوی بررسی شده است.

**کلیدواژه ها:** زنان ، جامعه ، ظهور، جایگاه زن.

---

<sup>۱</sup> . طلبه سطح ۲ ، حوزه علمیه خاوران المهدی، شهر اندیشه

## مقدمه

برای ابراز ارادت به امام زمان، ابتدا باید ایشان را بشناسیم اما این شناخت به تنهایی کافی نیست بلکه باید خودمان را نیز بشناسیم و بدانیم در قبال ایشان چه مسئولیت‌هایی بر عهده داریم و گام بعدی، عمل به آن مسئولیت‌هاست. منتظران واقعی برای تحقق جامعه آرمانی، مهدوی، لحظه‌ای از تلاش و کوشش فروگذار نمی‌کنند و با بهره‌گیری از روشهای نوین تبلیغی، بستر را برای گسترش فرهنگ مهدویت و آمادگی مردم برای ظهور آن حضرت هموار می‌سازند. اولین و شاید مهمترین وظیفه منتظران خودسازی است؛ آنان با تزکیه نفس و آراستگی به صفات پسندیده اسلامی، خود را برای یاری امام زمان (عج) آماده می‌سازند. منتظر واقعی الگویی عملی از انسان کامل است و با عمل به آموزه‌های دین، جامعه را به سوی کمال هدایت می‌کند. دومین وظیفه منتظران، تلاش برای دگر سازی در جامعه است. آنان با تبلیغ معارف ناب مهدویت، عشق و علاقه مردم به امام زمان (عج) را افزایش می‌دهند و زمینه را برای ظهور آن حضرت فراهم می‌سازند. منتظران واقعی با بیان ویژگیهای حکومت جهانی مهدوی، امید و انگیزه را در دل مردم زنده نگه می‌دارند و آنان را برای استقبال از عصر طلایی عدالت و مهنویت آماده می‌سازند.

در این میان زنان به عنوان نیمی از جمعیت جامعه، نقش محوری و تاثیرگذاری در آماده سازی بستر ظهور دارند. نفوذ گسترده آنها در خانواده، مدرسه و جامعه، فرصتی بی نظیر برای تربیت نسلی منتظر و پرورش یانی شایسته برای امام زمان (عج) فراهم آورده است. با توجه به جایگاه والای زنان در خانواده و جامعه، آنها می‌توانند با ایفای نقش صحیح خود، جامعه را به سمت آرمان‌های مهدوی سوق دهند. حال پرسش اصلی اینجاست که زنان چگونه می‌توانند در آماده سازی جامعه برای ظهور نقش موثرتری ایفا کنند؟ و برای پاسخ به این سوال باید بدانیم جایگاه زنان در جامعه شکل گرفته بر اساس مهدویت کجاست و آنان چه مسئولیتهای فردی و اجتماعی در بستر سازی جامعه برای ظهور دارند؟

در پیشینه تحقیق باید گفت تا کنون کتب و مقالات بسیاری در پیرامون این مبحث نگاشته شده است که از آن جمله عبارتند از:

۱- کتاب «انتظار و منتظران» از سکینه سمیاری ۱۳۸۶؛ کتاب حاضر در این راستا نگاشته شده و مطالبی را در باب "انتظار" با استناد به آیات و روایات شامل می‌شود.

۲- کتاب «قرآن، اماما زمان و زنان» از محمد رضا نصوری ۱۳۹۱؛ نویسنده، در این نوشتار، زنان برگزیده‌ای که در قرآن از آنان به نیکی یاد شده و نیز زنانی که در دوران اهل بیت(ع) نقش‌آفرینی کرده‌اند را به‌عنوان الگوی نسل امروز معرفی کرده و تلاش کرده با بیان وظایف زنان در عصر حاضر، گامی در جهت زمینه‌سازی ظهور حضرت حجت(ع) برداشته و زنان را در راستای تربیت نسل منتظر یاری رساند. الگوهایی از زنان، زنان در آخرالزمان و عصر ظهور، مسئولیت‌ها و وظایف زنان در عصر غیبت، ویژگی‌های زنان منتظر و مسئله هجرت و زنان عناوین بخش‌های پنج‌گانه این کتاب هستند.

۳- کتاب «زنان منتظر» از سمیه ذاکری ۱۳۹۰؛ در این نوشتار با توجه به توانایی‌های زنان در تهذیب نفس و تربیت فرزند و همسررداری، خانه‌داری و ترویج فرهنگ عفاف، تاثیر زنان در تربیت نسل منتظر و مبارزه آنان با تهاجم فرهنگی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

۴- مقاله «نقش خانوادگی زن در تحقق جامعه مهدوی در عصر غیبت» از کبری حمیدی ۱۴۰۱؛ در این نوشتار، هدف، تبیین وظایف زنان در راستای، خودسازی، دگرسازی و فعالیت‌های اجتماعی است. تا مشخص شود که زنان در زمینه سازی ظهور حضرت چه نقشی می‌توانند داشته باشند.

۵- مقاله «حضور و ظهور زن در جامعه از نگاه قرآن و روایات» از مریم کلانتری ۱۳۹۹؛ این پژوهش با استناد به آیات و روایات، ضرورت و چگونگی حضور زن در جامعه را با توجه به اقتضائات فطری و شرایط خانواده و جامعه بوده و به این نتیجه رسیده است که برای فعالیت‌های اجتماعی زن و حضور وی در جامعه، دو حالت قابل تصور است: یکی حضور و دیگری ظهور.

## ۱- مفهوم شناسی

### ۱-۱- ظهور

ظهور مقابل خفا، در لغت به معنای آشکار بودن می باشد.<sup>۱</sup> منظور از ظهور در اینجا ظهور لفظی بوده. به معنایی که شنونده به عنوان یکی از افراد عرف از کلام گوینده متوجه می شود و کلام او بر آن به عنوان مقصود گوینده دلالت می کند، ظاهر بیان می شود؛ خواه دلالت لفظ بر آن معنا به اقتضای وضع لفظ بر آن معنا باشد یا به موجب قرآینی که ذهن شنونده را به آن معنا منتقل می کند. چنان که به دلالت لفظ بر آن معنا ظهور گویند.<sup>۲</sup> در اصطلاح، ظهور مقابل نصّ استفاده می شود.<sup>۳</sup>

از اصطلاحات وسیع در فرهنگ مهدویت واژه «ظهور» است. این کلمه از دیدگاه لغت و اصطلاح، قابل بررسی است. از نگاه لغت، یکی از معانی "ظهور" دیده شدن چیزی که از قبل ظاهر نبوده است.<sup>۴</sup> در اصطلاح، بیشتر به آشکار شدن حضرت مهدی پس از یک زمان پنهان زندگی طولانی، برای قیام و اجرای حکومت عدل جهانی معنا شده است. اگرچه به معانی دیگری نیز همراه قرینه استفاده شده است.

برخی روایات غیبت را ناپیدایی معنا کرده اند.<sup>۵</sup> بر این اساس، میتوان ظهور حضرت مهدی، را به معنی کنار رفتن پرده از مقابل چشم های مردم و آشکار شدن یکباره او دانست. در حالی که بر اساس روایات ناشناسایی،<sup>۶</sup> ظهور به معنای معرفی آن حضرت بوسیله خود به مردم می باشد.

## ۲-۱- انتظار

---

۱. ابن منظور، لسان العرب، واژه «ظهر».

۲. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۵۸.

۳. قمی، تسدید الاصول، ج ۲، ص ۴۵.

۴. فراهیدی، العین، ج ۴، ص ۳۷.

۵. کلینی، کافی، ج ۱، ص ۳۳۳ و ص ۳۳۷، ج ۶؛ نعمانی، الغیبه، ص ۱۷۵، ج ۱۴؛ شیخ صدوق، الخصال، ج ۲، ص ۳۴۶

و ص ۳۷۰؛ شیخ طوسی، کتاب الغیبه، ص ۱۶۱، ج ۱۱۹.

۶. شیخ صدوق، الخصال، ج ۱، ص ۱۴۴، باب ۵، ج ۳.

انتظار واژه‌ای عربی، از ماده «نظر» و در لغت به معنای چشم به راه بودن می باشد.<sup>۱</sup> در اصطلاح «مهدویت»، به معنای چشم به راه بودن برای ظهور آخرین ذخیره الهی و آماده شدن برای کمک به او در اجرای حکومت عدل و قسط در تمام جهان است. برخی ماهیت انتظار را این گونه تعریف کرده‌اند: «کیفیتی روحی است که موجب به وجود آمدن حالت آمادگی (انسان‌ها) برای آن چه انتظار دارند، می‌شود و مقابل آن یأس و ناامیدی می باشد. هر چه انتظار زیادتر باشد و هر چه شعله آن افروخته تر و پر فروغ تر باشد، تحرک و پویایی او و در نتیجه آمادگی نیز بسیار زیاد خواهد بود.»<sup>۲</sup>

این نکته نیز قابل بیان است که انتظار مانند احساس خوشحالی، درد یا تشنگی، امری وجدانی است؛ یعنی نمی‌توان آن را بیان کرده و یا توضیح داد. معنای انتظار تنها برای شخص منتظر، روشن و آشکار است و اگر کسی هیچ‌گاه حالت انتظار را مزه نکرده باشد، با توصیف و توضیح، نمی‌توان معنای انتظار را برای آن شخص بیان کرد؛ تنها می‌توان با مثالی یادآوری کرد که: آن هنگامی که یکی از عزیزانت به سفر رفته بود و تو از او خبر نداشتی و گفته بود تا فلان زمان بر خواهد گشت، آن حال وجدانی که قبل از آمدن او برای تو ایجاد شده بود "انتظار" گفته می شود.<sup>۳</sup>

## ۲- جایگاه زنان در جامعه مهدوی

انتقال صحیح فرهنگ، شرط لازم برای ایجاد تغییری پایدار و ماندگار است. بی‌شک ویژگی‌های ذاتی زنان همچون ارتباط موثر، احساسات عمیق و صبر و شکیبایی، آن‌ها را برای نقش مهم تربیت نسل آینده، که از سوی خداوند به آن‌ها سپرده شده است، آماده ساخته است. روایات اسلامی، آماده سازی جامعه برای پذیرش حکومت جهانی حضرت مهدی (عج) را یکی از نشانه های ظهور دانسته اند. بدیهی است که تربیت نسلی مومن و آماده برای چنین تحول عظیمی، بدون ایفای نقش موثر زنان به عنوان تربیت کنندگان اصلی، امکان پذیر نخواهد بود. بنابراین، جایگاه و نقش زنان در جامعه مهدوی از نظر جایگاه فردی، نقش خانوادگی و تاثیر آنها

---

۱. طریحی، مجمع البحرين، ج ۳، ص ۴۹۸؛ فراهیدی، کتاب العین، ج ۸، ص ۱۵۶؛ زبیدی، تاج العروس، ج ۷، ص ۵۳۹؛ دهخدا، لغتنامه دهخدا، کلمه انتظار.

۲. موسوی اصفهانی، مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۱۸.

۳. بنی هاشمی، سید محمد، انتظار فرج، ص ۲۷.

پیدا کند.<sup>۱</sup> خانواده با نبود سلامت در شقاوت و انحراف کودک نقش مهمی دارد. کودک اولین و اساسی ترین درس های زندگی را در خانواده یاد می گیرد. کودک محبت، فداکاری، عشق، آداب و رسوم، مراسم دینی و فرهنگی، و مسئولیت پذیری را در خانواده می آموزد.<sup>۲</sup>

اجتماع، وابسته به خانواده و تربیت خانوادگی است و تربیت خانواده هم نیازمند کوشش زن در خانواده می باشد. زن همچون مادر باید در محیط خانه موجب آرامش و آسایش محیط خانواده باشد و در دامن پر مهر و عطوفت خود فرزندان با ایمان را از نظر روانی تربیت کرده و انسان هایی پاک و سالم را تحویل جامعه دهد.<sup>۳</sup>

مادر سازنده ای هنرمند است. او با دستان هنرمند خود، انسانهایی والا و پاک را پرورش می دهد. مادر با ظرافت و دقت، بنیان شخصیت فرزندان را می ریزد. او می تواند انسان هایی سالم و بدون عقده روانی را به جامعه تقدیم کند. همان طور که در تاریخ اسلام می بینیم، زنان شجاعی با تشویق فرزندان شان به جهاد، آنها را برای یاری پیامبر (ص) آماده می کردند. خانواده سالم، جامعه سالم می سازد. شخصیت اصل انسان در دامن مادر شکل می گیرد. رابطه صمیمانه و امن بین مادر و فرزند خانه را به پناهگاهی امن تبدیل می کند که در آن فرزندان آرامش می یابند و احساس امنیت می کنند.

---

۱. آقا تهرانی، خانواده و تربیت مهدوی، ص ۲۲.

۲. حکیمی، دفاع از حقوق زن، ص ۵۹.

۳. همان.

## نتیجه گیری

اظهار ارادت به حضرت مهدی (عج) فراتر از یک احساس است. این ارادت مستلزم شناخت عمیق آن وجود مقدس و همچنین خودشناسی است. هریک از ما به ویژه زنان به عنوان محور اصلی خانواده، مسئولیتهای ویژه‌ای در قبال امام زمان داریم. زنان به عنوان به عنوان همسران و مادران، بنیانگذاران اخلاق در خانواده و جامعه هستند. تربیت فرزندان صالح و آگاه، گامی مهم در جهت فراهم سازی زمینه ظهور است. بنابراین آشنایی با وظایف خود در برابر امام زمان، خانواده و جامعه امری ضروری است.

در این مقاله به بررسی نقش زنان در زمینه سازی ظهور پرداخته شد. این نقش شامل خودسازی، تربیت نسل منتظر، اصلاح جامعه و فعالیتهای اجتماعی گسترده است. زنان باید با شناخت دقیق از امام زمان و جایگاه خود در جامعه به خودسازی بپردازند و با تربیت فرزندان صالح زمینه را برای ظهور آن حضرت فراهم آورند. از سوی دیگر، زنان با امر به معروف و نهی از منکر، پرورش یاران خاص و ترویج عدالت و عدالت خواهی در جامعه، می توانند نقش موثری در تسریع فرج داشته باشند. به طور خلاصه، ارادت به امام زمان تنها در گفتار نیست، بلکه در عمل و تلاش برای ایجاد جامعه‌ای منتظر ظهور تجلی می یابد و زنان به عنوان نیمی از جامعه، مسئولیت ویژه‌ای در این راه بر عهده دارند.

## منابع

### \*قرآن کریم

۱. آقا تهرانی، مرتضی و حیدری کاشانی، محمدباقر، *خانواده و تربیت مهدوی*، راهکارهای عملی برای تربیت نسل منتظر و مهدی پرور. تهران: کتاب یوسف، ۱۳۸۹ش.
۲. امینی، ابراهیم، *دادگستر جهان*، تهران: انتشارات شفق، ۱۳۹۶ش.
۳. ابن بابویه، محمدبن علی، *کمال الدین و تمام النعمه*، تهران: کتاب فروشی اسلامیة، ۱۳۷۷ش.
۴. الکورانی، علی، *معجم احادیث الائمة المهدی*، قم: مؤسسه معارف اسلامی، ۱۴۱۱ق.
۵. ابن منظور، محمد بن مکرم، *لسان العرب*، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۸ق.
۶. بنی هاشمی، سید محمد، *انتظار فرج*، تهران: انتشارات منیر، ۱۳۹۰ش.
۷. پاینده، ابوالقاسم، *نهج الفصاحه*، تهران، دنیای دانش. ۱۳۸۲ش.
۸. تمیمی آمدی، عبدالواحد، *غررالحکم و دررالکلم*، تصحیح: سید مهدی رجائی، قم، انتشارات دارالکتب السلامی، ۱۴۱۰ق.
۹. جوادی آملی، زن درآیینۀ جلال و جمال، قم: مرکز نشر رجاء، ۱۳۶۹ش.
۱۰. حکیمی، محمد، *دفاع از حقوق زن*. مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۸۷ش.
۱۱. دهخدا، علی اکبر، *لغتنامه دهخدا*، تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۶ش.
۱۲. زبیدی، محمد بن محمد، *تاج العروس*، بیروت: دارالفکر، ۱۴۱۴ق.
۱۳. سلیمیان، خدامراد، *فرهنگنامه مهدویت*، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، ۱۳۸۷ش.
۱۴. سعادت پرور، علی، *ظهور نور*، ترجمه‌ای از کتاب الشموس المضيئه، مترجم سیدمحمدجواد عزیزی، تهران: انتشارات سنا، ۱۳۷۸ش.
۱۵. سهرابی، صادق، *با انتظار در خیمه‌اش در آییم*، فصلنامه انتظار، ۱۳۸۱ش.
۱۶. صدوق، محمد بن علی بن حسین بن بابویه، *الخصال*، چاپ دوم، قم، جامعه مدرسین، ۱۴۰۳ق.

۱۷. طبری ، محمد بن جریر ، *دلایل الامامه* ، قم: دار الذخائر للمطبوعات ، ۱۴۱۲ق.
۱۸. طبسی ، نجم‌الدین ، *چشم‌اندازی به حکومت مهدی (عج)* ، تهران: انتشارات بوستان ، ۱۳۸۰ش.
۱۹. طریحی ، فخر الدین ، *مجمع البحرین* ، سه جلد ، قم ، مرکز الطباعه والنشر فی مؤسسه البعثه ، ۱۴۱۵ق.
۲۰. طوسی محمد بن الحسن ، *کتاب الغیبه* ، چاپ اول ، قم ، مؤسسه معارف اسلامی ، ۱۴۱۱ق.
۲۱. فراهیدی ، خلیل بن احمد ، *کتاب العین* ، بی جا ، مؤسسه دار الهجره ، ۱۴۰۹ق.
۲۲. فتال نیشابوری ، محمد بن احمد ، *روضه الواعظین* ، تهران : انتشارات دلیل ما ، ۱۳۸۱ش.
۲۳. قمی ، محمد مومن ، *تسدید الاصول* ، قم : انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه قم ، ۱۳۷۸ش.
۲۴. قمی ، عباس ، *مفاتیح الجنان* ، قم : انتشارات الهادی ، ۱۳۹۰ش.
۲۵. کلینی ، محمد بن یعقوب ، *الکافی* ، تهران: دارالکتب الاسلامیه ، ۱۳۶۵ش.
۲۶. معین الاسلام ، مریم و غلامی ، علی ، *زن منتظر و منتظرپروری با رسالت های انگیزشی ، شناختی و رفتاری* . قم: انتشارات غلامی و معین السلام . ۱۳۸۸ش.
۲۷. مرتضوی ، سیدضیاء ، *امام خمینی و الگوهای دین شناختی در مسایل زنان* ، نشر و چاپ دفتر تبلیغات اسلامی ، چ اول ، ۱۳۷۸ش.
۲۸. مطهری ، مرتضی ، *حماسه حسینی* . تهران: انتشارات صدرا ، ۱۳۷۹ش.
۲۹. موسوی اصفهانی ، سید محمد تقی ، *مکیال المکارم* ، قم : انتشارات عطر عترت ، ۱۳۹۲ش.
۳۰. محمدی ری شهری ، محمد ، *میزان الحکمه* . مترجم: شیخی ، حمیدرضا . قم: دار الحدیث ، ۱۳۷۷ش.
۳۱. مجلسی ، محمد باقر ، *بحار الانوار* ، بیروت: دار المعارف للمطبوعات ، ۱۴۲۱ق.
۳۲. نعمانی محمد بن ابراهیم ، *الغیبه* . مترجم: غفاری ، جواد. تهران: کتابخانه صدوق ، ۱۳۷۶ش.

